

Povzetki

Jure Trampuš

**NA KRIŽIŠČU: Ali o tem, kako naj se Šaleške dolina
otrese sladkih rudarskih okov: doline pač ne moreš
obleči v zeleno, če uporabljaš barvo lignita.**

Velenje, mesto, vsa Šaleška dolina, kakršno poznamo danes, vključno z ljudmi in globokimi jezери, vključno z belim dimom, hišami, ukročeno Pako, je nastalo zaradi premogovnika. Tudi šoštanjska elektrarna stoji tukaj le zato, ker so blizu rudniški jaški. Zdaj se obeta sprememba. Rudnik se bo zaprl, tudi elektrarna ne ve natančno, kakšna je njena bodočnost. Kako torej naprej? Kaj storiti, da bo Velenje takšno, kakršno je bilo nekoč. Torej čudež, morda ne socialistični, a vseeno mesto, ki bo uspel umazano tehnologijo zamenjala za čistejšo in hkrati stalo in obstalo.

Salahudin Halilović

**ŠIRJENJE JEZER V ŠALEŠKI DOLINI ZARADI
PREMOGOVNIŠKE DEJAVNOSTI: POROČILO
Z GEOINFORMACIJSKIMI MODELI,
SIMULACIJAMI IN MOŽNIMI SCENARIJI S
POMOČJO ORODJA LAND CHANGE MODELER**

Namen tega članka je s pomočjo orodij v GIS okolju analizirati procese, ki spremljajo širjenje jezer v Šaleški dolini ter oceniti njihov vpliv na spreminjanje površja skozi čas. Za cilje sem si zadal osnivanje procesov, njihovo poimenovanje in ocene njihovega obsega v prostoru. S pomočjo letalskih fotografij iz različnih obdobj je možno analizirati največje spremembe in določiti scenarije, ki bi lahko različno vplivali na spremembo površja v bližnji ali daljni prihodnosti. Snovanje scenarijev in njihova izpeljava je prav tako eden od ciljev projekta. S pomočjo sodobnih metod z GIS-i lahko nazorno vidimo, kako bi se lahko površje, ki se je spreminjalo hitreje od samega mesta Velenje, še naprej oblikovalo in s tem vplivalo na bivalno okolje. Za analizo razlik površja in napovedovanje prihodnjega stanja smo uporabili sklop orodij znotraj programskega orodja Land Change Modeler, v programu TerrSet.

Za predhodno obdelavo in prikaz končnih rezultatov smo izkoristili orodja v programih ArcGIS in Autodesk AutoCAD. Glede na razlike v površju v letih med 2014 in 2019 bi lahko napovedali, da se bo velikost jezer še naprej širila, a nam regulative in smernice države in Evropske unije kažejo na hitrejše zaprtje rudnika in preobrazbo pokrajine, kot smo sprva pričakovali. Zaključimo lahko, da se bodo na preučevanem območju širili vsi trije obravnavani procesi: ugrezanje, zasipavanje in poseka. Brez upoštevanja dodatnih faktorjev, natančnejših podatkov in načrtov Mestne občine Velenje ter usode Premogovnika pa težko ovrednotimo, do kolikšne mere, kje in kako bodo omenjeni procesi vplivali na percepcijo Šaleške doline.

Jošt Kodrič

**GEOMORFOLOŠKA ANALIZA
PRIDOBIVALNEGA OBMOČJA
PREMOGOVNIKA VELENJE**

Prispevek govori o preučevanju površja na pridobivalnem območju Premogovnika Velenje. V sklopu preučevanja je narejena geomorfološka analizo območja, s katero so bile opisane in preučene antropogene površinske oblike iz več zornih kotov: z vidika njihovega nastanka, dimenzij, starosti, samih oblik in mehanizmov, zaradi katerih so nastale.

Damir Cavnik**EMILIJAN CAVNIK: MOJA DACHAVSKA POT**

Prispevek predstavlja pretresljiv zapis resničnih življenjskih dogodkov taboriščnika in partizana XIV. divizije Emilijana Cavnika iz okolice Šoštanja. Ti so se odvijali v letih 1944 in 1945. Članek govori o tem, kako je pod Smrekovcem skupaj s soborci padel v zasedo nemški vojski ter bil pripeljan na zaslišanje in mučenje v Črno na Koroškem, od tam pa preko Dravograd, Celovca in Münchna v koncentracijsko taborišče Dachau. Predstavljena so njegova doživetja s poti po zaporih in mestih južne Nemčije.

Osrednji del zgodbe opisuje njegove žive spomine, kako so živeli ter skušali preživeti taboriščniki v zloglasnem koncentracijskem taborišču Dachau. Še posebej je pretresljiva izpoved o premestitvi v še bolj kruto podružnično taborišče, v katerem so najbolj grozovito in ponižujoče razčlovečili ljudi, jim odrekli hrano, pitno vodo in oblačila ter jih ob tem gole in bose s težaškim delom izčrpavali do smrti. V tem grozljivem taborišču se srečata usodi dveh Slovencev, od katerih se je eden pridružil okupatorju in delal zanj ter celotno vojno preživel v relativno materialno varnem in udobnem, a moralno povsem izprijenem, pošastnem okolju. Ta je svoje sorojake videl zgolj kot žive mrtnice, s katerimi ni bil pripravljen deliti niti skorje kruha. Na drugi strani pa je izpovedovalec Emilijan, ki je zaradi težaškega in razčlovečenega dela popolnoma izčrpan, zgaran in telesno uničen na koncu preživel in v svojem boju za življenje izkazal ljubezen do domovine in moralno zmago nad svojimi mučitelji in zatiralci, ki so njemu, njegovim lokalnim rojakom in celotnemu slovenskemu narodu namenili dokončno iztrebljenje. Izpoved se zaključi z opisom njegovega zdravljenja in okrevanja v osvobojenem taborišču in odhodom v domovino skoraj tri mesece po koncu vojne, temu pa sledi še komentar, narejen po še ohranjenih primarnih virih.

Silvo Grmovšek

KAJUH BO VEDNO OSTAL PESNIK UPORA:

Praznovanje stoletnice pesnikovega rojstva je obeleženo s sedmimi knjigami o njegovem življenju in delu

V knjižnici Velenje je v zadnjih letih nekdanji direktor Vlado Vrbič dal pobudo za obuditev in obeležitev stote obletnice rojstva Karla Destovnika - Kajuha. Iz te pobude je nastal ne le večji jubilej, temveč osrednji kulturni dogodek, ki je Šaleško dolino zaznamoval z vrsto prireditev, razstav, stvaritvijo biografskega romana, ponatisov in nastankom kar sedmih novih strokovnih monografij, posvečenih življenju in delu največjega med šaleškimi pesniki.

V krajšem intervjuju se Vlado Vrbič in Silvo Grmovšek dotakneta nekaterih najpomembnejših tem, ki so zaznamovale Kajuha; tako njegovega življenja kot tudi po časa pesnikovi pre-rani smrti. V intervjuju se dotakneta tem Kajuhevega literarno-zgodovinskega pomena, njegove popularizacije in primerjave s sočasnim Francetom Balantičem. Nadalje omenita Vrbičev biografski roman Prestreljene sanje ter obsežen projekt sedmih strokovnih knjig, ki poskušajo Kajuha dodelati iz vseh zornih kotov, tako že poznanih kot novih. Intervju se zaključí z avtorjevim mnenjem o uspehu projekta Kajuh 100 in njegove odmevnosti po vsej Sloveniji. Vlado Vrbič tako premeteno zaključuje, da dandanes družba trpi za kastracijo Kajuha, saj je pesnik upora mnogokrat uprizorjen brez tistih elementov, ki ždijo ravno v srčiki njegove lirike. Vprašanje, kaj pove odrekanje Kajuhevega bistva o naši družbi, je primeren zaključek pronicljivega prispevka.

David Vidmar Čeru

**V ZAKLADNICI OSTALIN IN MEJNIKOV
NARODNE PRETEKLOSTI: Intervju z zbirateljem
in hraniteljem narodnega blaga Zvonetom Antonom
Čebulom**

Julija letošnjega leta (2022) smo se poslovili od verjetno najpomembnejšega in najvidnejšega med vsemi šaleškimi ljubiteljskimi zgodovinarji, strastnega zbiratelja starin vseh vrst in zavednega Šoštanjčana Zvoneta Antona Čebula. Z njegovim odhodom je Šoštanj izgubil pomemben gradnik kulturnega življenja, zgodovinarji, muzealci, kulturniki, Šoštanjčani in ostali v Šaleški dolini pa velikega kolega in dobrega prijatelja.

Zvone je bil poznan mnogim in mnogi so vedeli veliko o njegovem življenju. Toda želeli smo, da o Zvonetu ne bi pisali drugi, temveč da bi sam zaključil svoje popotovanje. Tako smo se odločili objaviti v tej številki Šaleških razgledov intervju. Pričujoči prispevek je transkripcija intervjuja iz leta 2020, v katerem je Zvone pripovedoval o svojem življenju, nam razstrl svoj pogled na svet ter obrazložil, zakaj se je vrgel v zbirateljske vode. V uredništvu Šaleških razgledov smo se tako odločili, da Zvone sam zaključi svojo življenjsko zgodbo, kajti vedno je želel imeti zadnjo besedo in naj se mu tudi tokrat to dovoli.

Dušan Brešar

**»TEKMA JE BILA ODPOVEDANA,« A MI SMO
ŠPILALI NAPREJ**

Proti koncu Orwelovega leta je mladi pesnik (avtor članka) napisal družbenokritično pesem z naslovom Šoštanjska impresija 1984. V njej se odraža razpadanja Jugoslavije. Takratni dogodki in način življenja danes zvenijo precej nadrealistično. Pesem je odmevala v takratnem kulturnem in političnem življenju. Skladatelj in pianist Pavle Šivic je pesem uglasbil za mladinski pevski zbor in jo poslal na vsejugoslovanski festival Kurirček v Maribor, kjer je bila leta 1986 z naslovom Kajuh tudi nagrajena. V Šaleški dolini je bila pesem leta 1988 izvedena dvakrat. Prvo priredbo je naredila Šoštanjčanka Anka Verdnik, danes Jazbec. Izvedel jo je otroški pevski zbor OŠ Šmarno ob Paki v okviru neke proslave. Drugič je bila izvedena v Glasbeni šoli Velenje ob Šivičevi 80-letnici. Zbor je vodil Ivan Marin ml. Danes je pesem pozabljena in spregledana, četudi nosi poanto tudi za današnji čas, ki se glasi: »A smo se za to borili?«

*Rok Poles***OD KAČJEGA KOPALIŠČA DO PRESTIŽNEGA
LETOVIŠČA DUNAJČANOV (1. DEL: OD
ZAČETKOV DO KONCA 19. STOLETJA)**

Kronološko nanizani zapisi geologov, zgodovinarjev in obiskovalcev, časopisni članki, prospekti in oglasi zdravilišča, podatki starih katastrov, matičnih in zemljiških knjig prinašajo nova spoznanja o dogajanju v zvezi s toplim vrelecem Toplice v Topolšici: odkrita je (domnevno) rimska faza kopališča, dopolnjeni podatki o prvih dokumentiranih obiskih škofa in notranje-avstrijskega deželnega namestnika Tomaža Hrena, zbrani podatki o kmečki rodbini Topličnik - Stopar, ki je vrelec posedovala stoletja. Ključna za razvoj kopališča je bila izgradnja železniške proge Celje – Velenje – Dravograd, ki je Topolšico povezala s svetom: Topličnikovo kmetijo je odkupilo novoustanovljeno Varčevalno društvo v Šoštanju (za katerim je stal nemško usmerjeni kapital usnjarske dinastije Woschnagg) in jo pričelo spreminjati v letovišče. Za naslednjo lastnico, Sofie Bruckner iz Gradca, je dr. Arthur Laab tu razvil naravno zdravilišče za zdravljenje z vodo, zrakom in svetlobo po zgledu zdravilišča Arnolda Riklija na Bledu: poimenovati so ga želeli Arnoldsbad. Naslednji lastnik, dr. Gustav pl. Huttern z Dunaja, je uredil fizikalno-prehransko terapevtsko ustanovo, termalno kopališče za naravno oz. vodno zdravljenje. Posestvo je nato odkupil pravnik dr. Conrad Bertsche, sin švicarskega industrialca in veleposestnik z dvorca Poganci pri Novem mestu, vodilni zdravnik pa je postal dr. Victor Hecht. Nivo zdravilišča je bil prilagojen dunajski klienteli – najvišji. Med prvo svetovno vojno je pedagoginja dr. Evgenija Schwarzwald tu organizirala počitniško kolonijo za več kot 250 dunajskih otrok ter svoje znance in prijatelje. Po vojni so v Topolšici ustanovili sanatorij za pljučno tuberkulozo, kar ni bilo več združljivo z mondenim dopustnikovanjem, hkrati pa je kopališče izgubilo elitno avstrijsko klientelo.

David Vidmar Čeru

**NA OBROBJU NAPOLEONOVE ILIRIJE:
ŠALEŠKA DOLINA IN CELJSKO OKROŽJE V
ČASU FRANCOSKE REVOLUCIJE IN
NAPOLEONOVH VOJN**

Francoska revolucija je tema, ki jo mnogokrat povezu-
jemo z zgodovino držav, kot so Francija, Združeno kraljestvo,
Avstrija in Rusija, ter zgodovino zgodnjega razvoja meščanske
družbe in prelevitvijo Evrope iz kontinenta ancien régime v pro-
stor nacij. Tudi Napoleonske vojne, ki so izšle iz francoske re-
volucije, so praviloma prikazane kot konflikt, ki se je bil in se
razrešil na velikih bojiščih osrednje, zahodne ter vzhodne Evro-
pe. Slovenski prostor je pri vprašanju teh dveh monumentalnih
dogodkov, razen kadar je govora o Ilirskih provincah, praviloma
zapostavljen. A kot je prikazano v članku, avtor ugotavlja, da je
ta zapostavljenost (zahodnega) slovenskega prostora neupravi-
čena in prezre pomembnejše dogodke, ki so se pripetili v letih
1789–1815 na ozemlju, ki obsega okoli polovico današnjega slo-
venskega državnega in poselitvenega prostora.

Tudi Šaleška dolina je v času francoskih vojn doživela
velike spremembe, ki so predruščile dolinski vsakdan in pri-
spevale k pomembnejšim spremembam družbene mentalitete,
gospodarskega blagostanja in demografske podobe. Avtor pri-
spevka ugotavlja, da je kaotično tridesetletje od padca Bastilje
(1789) in do Ljubljanskega kongresa (1821) čas, ki je dal dolini
oziroma njenim večjim središčem tisto osnovo, ki je v kasnejših
desetletjih omogočila postopno industrializacijo in prelevitev
tega območja v regionalno središče.

Rajko Zaleznik**ZGODBA O KIPU MARIJE V ŠOŠTANJU**

V osemdesetih letih 19. stoletja sta zakonca Franc in Maria Woschnagg na Marijin trg v Šoštanju dala na svoje stroške postaviti kip Marije Rožnovenske kot zaščitnice trga pred poplavami. Kip je bil izdelan v kiparski delavnici mojstra Franca Greina v Gradcu, na trg pa postavljen leta 1892 na takratni Glavni trg. Marijin kip je desetletja kraljeval na trgu (sprva Glavnem, nato na preimenovanem Aleksandrovem in naposled Trgu Adolfa Hitlerja) v Šoštanju in bil priča številnim procesijam, zborovanjem, shodom in prireditvam, vse do leta 1952, ko je bil kip odstranjen iz tedaj preimenovanega Trga Maršala Tita (kasnejši Trg bratov Mravljakov). Marijin kip je bil odstranjen za skoraj štirideset let in sprva premaknjen v Družmirje, nato v Laško, naposled pa v prostore Muzeja Velenje. Od političnih premikov v poznih osemdesetih in zgodnjih devetdesetih letih je Marija ponovno priromala na svoj domači trg in bila ob slovesnosti na nedeljo, 24. junija 1990, ponovno postavljena na Trg bratov Mravljakov, leto kasneje, na lepo nedeljo junija 1991, pa je sledil blagoslov Marijinega znamenja. Za počastitev ponovne postavitve kipa je bila na njen piedestal oktobra 2010 dodana še spominska plošča, ob prenovi trga leta 2019/2020 pa je Marija Rožnovenska ponovno prevzela osrednji prostor v zgodbi šoštanjskega mestnega središča.

Rok Poles

**»VASA SAVIĆ, VELIKO DETE IZ TOPOLŠICE IN
NAVDUŠENI DELAVEC«**

**OB STOTI OBLETNICI PRIHODA DR. SAVIČA V
TOPOLŠICO, 1922–2022**

Pred 100 leti, leta 1922, je v Topolšico prišel dr. Vasa Savić: zdravnik, ki je dvignil tukajšnji sanatorij za pljučne bolnike na raven vrhunskih zamejskih ustanov: prvi v mladi državi je uvedel in začel široko uporabljati nove, radikalne kirurške metode zdravljenja tuberkuloze, ki so dopolnile dotedanje konservativno klimatsko-dietetsko zdravljenje. Zadoščalo mu je enosobno stanovanje nad pisarnami uprave sredi zdravilišča, saj se je odpovedal zasebnemu življenju. S svojim 16-letnim neprestanim fanatičnim delom od jutra do noči in analognimi pričakovanji oz. zahtevami do svoje ekipe je s svojimi sredstvi zavoda povsem prenovil stare stavbe, tehnološke naprave in park sanatorija ter postavil in sodobno opremil nove paviljone. Spodbudil je zdravljenje otrok z edinstvenim otroškim oddelkom z gozdno šolo, kar je bil takrat svetovni dosežek. Topolšica – življenjsko delo dr. Savića – je bila pred drugo svetovno vojno s 300 posteljami največji, najbolj moderno organiziran jugoslovanski državni sanatorij za tuberkulozo. Po kariernem napredovanju – odhodu za šefa oddelka Splošne državne bolnišnice v Beogradu januarja 1939 – je dr. Savić zapadel v globoko depresijo, pričel govoriti o samomoru ter ga v približno 20 dneh po odhodu iz Topolšice tudi storil 2. 2. 1939 ob 2. uri ponoči. Njegova prtljaga je bila pripravljena: zjutraj bi se bil moral vrniti v Topolšico. Na strokovni poti in tudi v smrt ga je od leta 1925 kot ves čas spremljala dr. Mara Kučera.

*Špela Poles***»STARI BAZEN JE BIL POSTAVLJEN TOČNO NA
IZVIR TOPLE VODE«**

»Stari bazen« v Topolšici je neuradno imenovanje stavbe, postavljene neposredno nad naravnim termalnim izvirom, ki je »srce« termalnega zdravilišča in iz katerega »izvira« tudi večstoletni sloves kraja. V prispevku so zbrani spomini domačinov in nekdanjih zaposlenih v Topolšici na čas od sredine 20. stoletja do odprtja novozgrajenega zdraviliško-hotelskega objekta leta 1983. Takrat je stari bazen prenehal obratovati kot termalno kopališče, še vedno pa je to edino črpališče termalne vode za Topolšico. Predstavljene so še nekatere spremembe ureditve (za javnost zaprte) stavbe in dejavnosti v njej.

Aleksandra Gačič Belej

**GOSPODARSKA KRIZA LETA 1929 IN
NEPOSREDNE POSLEDICE LE-TE ZA ŠALEŠKO
DOLINO, S POSEBNIM OZIROM NA
PREMOGOVNIKU VELENJE**

Gospodarske in podobne krize niso nič novega. Zgodovino-
nopolisje nam odstira njihovo pojavnost in razsežnost ter posledice,
ki so se odražale v vseh porah družbe. Do večje takšne krize
je v prejšnjem stoletju prišlo na prelomu tridesetih let. Kriza je
bila dolga in globoka ter se je z ameriške borze globoko zasidra-
la tudi na evropskih tleh, čemur se ni mogla izogniti niti takratna
Kraljevina Jugoslavija, z njo Slovenija in posledično tudi Šale-
ška dolina. Na domačih tleh se je premogovništvo precej dobro
razvijalo in z njim tudi elektrifikacija, a kaj, ko je kriza posegla
tudi vanju in, tako kot drugod po Evropi, najbolj zarezala ravno
na to področje.

Andreja Ažber

**PREZRTI ISKALEC KAREL KLANČNIK IN
NJEHOVA NEMIRNA LITERARNA POT
(psevd. Jernej Roj, Karlo Levin)**

Pričujoči članek osvetljuje nemirno življenjsko in literarno pot prezrtega šoštanjskega pesnika Karla Klančnika in ideološke okoliščine, ki so preprečevale njegovo zaslužno uvrstitev med eminentne povojne intimiste. Njegovo celotno literarno zapuščino, ki obsega dotlej še neobjavljene pesmi in korespondenco, je leta 2009 zbral in ovrednotil njegov prijatelj dr. Ivan Stopar v posthumni pesniški zbirki Poezije. Pridružujem se njegovemu pozivu literarnim zgodovinarjem, naj čim prej razmislijo o celostni predstavitvi Klančnikovega literarnega opusa in ga končno uvrstijo v povojni literarni kanon.

Franc Križnar

PARTIZANSKI SKLADATELJI SVETO MAROLT ŠPIK, RUDI PEŠL, FRANC ŠTURM IN NJIHOV OPUS ...

Povod za članek je še danes obstoječa in obnovljena spominska plošča trem padlim partizanskim skladateljem: Svetu Maroltu-Špiku, Rudiju Pešlu in Francu Šturmu. Na poslopju nekdanje Akademije za glasbo v Ljubljani (Gosposka ulica 8, danes je to ena od dveh zgradb Kulturnega društva Glasbena matica Ljubljana) so jo odkrili 21. aprila 1964, pred 20. obletnico konca druge svetovne vojne na Slovenskem.

V tem okviru so predstavljeni vsi trije glasbeniki skladatelji, njihove biografije in glasbeni opus (v celoti: torej predvojni in medvojni), poudarek na njihovih predvojnih (glasbenih) delih pa le še enkrat več priča, da je bila slovenska glasba pred drugo svetovno vojno najmanj, kar je: popolnoma izenačena. Eni bolj in več (Marolt in še zlasti Šturm), drugi spet manj (Pešl). Za Šturma avtor celo ugotavlja, da bi se ob prezgodaj umrlem učitelju in neke vrste legendi slovenske moderne glasbe iz prve polovice 20. stoletja lahko in moral razviti v enega vodilnih ne le glasbenikov skladateljev, temveč in celo v ideologa slovenske moderne glasbe. Še zlasti zato, ker je imel poleg ljubljanske, Osterčeve ali kar ljubljanske »kompozicijske šole« za seboj kar dvoje uspešnih izpopolnjevanj v Pragi in Parizu. Realno stanje in vojna krutost pa je vse tri (mlade) glasbenike že zelo zgodaj odvrnila od možnosti in nadaljnjega delovanja, saj so vsi trije v svojem 25. do 31. letu omahnili pod streli fašizma in nacizma. Še prej pa so s svojim vokalnim in vokalno-instrumentalnim opusom zborov in samospevov zaznamovali svoj tovrstni in idejno povsem drugačni svet. Vanj so komaj zabredli, in že se je vse skupaj končalo tragično.

Jože Krajnc

ŽLAHTNO ZAVETJE ŽIVEGA KOZOLCA

Zapis z naslovom Žlahtno zavetje živega kozolca opisuje bogato tradicijo ljubiteljske gledališke ustvarjalnosti na območju sedanje občine Šmartno ob Paki. Od prvih predvojnih začetkov, ko so predstave uprizarjali kar pod kozolci v Šmartnem, Paški vasi in Gorenju, do nadaljevanja, ko se je ravno zaradi te tradicije dramska sekcija kulturnega društva preimenovala v Gledališče pod kozolcem. Zaradi množice uspešnih uprizoritev so veliko gostovali po vsej Sloveniji, nekdanji Jugoslaviji in tujini in prejeli vrsto prestižnih nagrad in priznanj. Gledališče pod kozolcem iz Šmartnega ob Paki se še danes uvršča med najuspešnejša ljubiteljska gledališča v Sloveniji.

Miran Aplinc

**»KAKOR PTIČEK V SINJI ZRAK«: OD DRUGE
SVETOVNE VOJNE DO USTANOVITVE
AEROKLUBA VELENJE**

Letalske dejavnosti v Šaleški dolini segajo v čas pred drugo svetovno vojno. Prispevek obravnava poskuse letalskih zanesenjakov po drugi svetovni vojni, kako leteti, kako preizkusiti prosti pad z letalom ali pa izdelati modele letala, ki letijo. Obravnavano obdobje od druge svetovne vojne je bilo zaznamovano s prvo ustanovitvijo aerokluba v Šaleški dolini leta 1954 in nazadnje ustanovitve Aerokluba Velenje leta 1971, ki je lani (2021) praznoval 50. obletnico ustanovitve.

Milena Koren Božiček

**VLOGA ŠALEŠKIH UMETNIKOV V VIZUALNI
UMETNOSTI ŠALEŠKE DOLINE OD 1971 DO
2022**

Prispevek Vloga šaleških umetnikov v vizualni umetnosti Šaleške doline od 1971 do 2022 je zgoščen prikaz od zabeleženih začetkov in vse do doseženega nivoja vizualne umetnosti v Šaleški dolini. Njen razvoj je bil prva desetletja zelo počasen, v zadnjih treh desetletjih pa je hitro napredoval. S spremljanjem je mogoče opaziti velik vpliv Galerije Velenje na razvoj ustvarjalcev in ustanovitev umetniškega oddelka Gimnazije ŠC Velenje, s katero je ta razvoj postal ekspanzivnejši. Vsekakor pa si vsi želimo, da bi se več ustvarjalcev po študiju in začetnih kariernih korakih vrnilo v Velenje in z novimi znanji ter energijo sooblikovalo kulturni prostor.

Vlado Vrbič

**OD KULTURNEGA CENTRA DO KNJIŽNICE:
Pričevanje 1988–2021**

Kulturni center Ivana Napotnika Velenje je bil ena redkih slovenskih ustanov, ki so pod svojo streho združevale skoraj vsa poklicno kulturo mesta oziroma občine, ali večih občin. Četudi redek primer takšnega udejstvovanja in organiziranja kulturne pokrajine pa velja Kulturni center Ivana Napotnika Velenje za uspešno institucijo te vrste, vse od ustanovitve leta 1975 pa do uradnega konca leta 2004. Članek prikazuje delovanje Kulturnega centra Ivana Napotnika Velenje (KCIN) v obdobju 1988 do 2004 in delovanje pravnega naslednika kulturnega centra, Knjižnice Velenje do leta 2021, v obdobju, ko je KCIN in pravno naslednico Knjižnico Velenje vodil avtor prispevka. S tem je narejen oris prikaza zgodovine Kulturnega centra in njegovih naslednikov iz perspektive njegovega poslovnega organa, ob-razložene so posamične enote, omenjeni so zaposleni in financiranje, naložbe, rast ter navsezadnje prikazana vsebina samega KCIN in smoter obstoja.